ئەشعەری و ئەهلی تفویض

ئەڵێن مەنهەج ـی زۆرینەی سەلەف بریتی بووە لەتفویض کردنی ئایەت و فەرموودەکان ـی سیفات

نووسەر:

مامۆستا ئوسامە تەوحیدی (شارەزووری)

الأستاذ أسامة التوحيدي

ئەشعەری وئەهلی تفویض ئەڵێن مەنهەج ـی زۆرینەی سەلەف بریتی بوە لەتفویض کردنی ئایەت وفەرموودەکان ـی سیفات

نووسەر:
مامۆستا ئوسامە تەوحیدی شارەزووری

الدولة الإسلامية
خلافة على منهاج النبوة

ساڵی ئامادەکردنی نامیلکە:
١٤٤٧ هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

وەڵامی گومانی ئەشاعیرە کەدەڵێن مەنهەج ی زۆرینەی سەلەف بریتی بوە لەتفویض کردنی ئایەت وفەرموودەکان ی سیفات

واتا ئەو دەقانەی باسی سیفاتی الله دەکەن گوایە سەلەف وتویانە بڕوا بەدەقەکە دەکەین بەڵام تەفسیری ناکەین واتا مانای دەقەکە دەگەڕێنینەوە بۆ علم ی الله تعالی بۆنمونە الله کەفەرمویەتی (ید الله) ئێمەش دەڵێین ید الله بەڵام ناڵێین ید الله واتا الله دەستی هەیە بەڵکو دەڵێین الله خۆی دەزانێت مانای ئەو ئایەتە چیە ئێمە نایزانین و ئێمە تەفسیری ناکەین

سەرچاوەی ئەم شوبهەیەشیان لەچەند وتەیەکی پچڕاوی زانایان ی سەلەفەوە هێناوە

شوبهەی یەکەمیان دەڵێن **الإمام الترمذي** – رحمه الله – (سنن الترمذي 4 / 492) فەرمویەتی

(والمذهب في هذا عند أهل العلم من الأئمة مثل سفيان الثوري ومالك بن أنس وابن المبارك وابن عيينة ووكيع وغيرهم أنهم رووا هذه الأشياء ثم قالوا تروى هذه الأحاديث ونؤمن بها ولا يقال كيف، وهذا الذي اختاره أهل الحديث أن تروى هذه الأشياء كما جاءت ويؤمن بها ولا تفسر ..وهذا أمر أهل العلم الذي اختاروه وذهبوا إليه)

مەزهەبی زانایان لەم بارەیەوە وەکو **ئیمام سوفیانی ثەوری** و **ابن عیینه** و **وەکیع** وجگە لەوانیش بریتیە لەوەی دەقەکانی سیفات دەگێڕنەوە فەرموویانە ئەم فەرموودانە بڕوامان پێ هەیە بەڵام چۆنیەتیەکەی نازانین ونالێیین ئەمە چۆنە وەئەم بۆچونەش ئەهلی حەدیث

هەڵیان بژاردووە کەئەم فەرموودانە دەگێڕدرێنەوە وەکـ چۆن هاتوە وبڕوایان پێدەکرێت #وتەفسیرناکرێت .. وەئەمەش بۆچونی زانایانە و ئەم بۆچونەیان هەڵبژاردوە وپەسەندیان کردووە

دەڵێـن کەواتا مەزهەب ی سەلەف بریتیە لەتەفسیرنەکردنیان و گەڕانەوەی مانای دەقەکانە بۆ علم ی الله تعالى وبوترێ الله خۆی دەزانێت مانای چیە یانی وەکـ بڵێی ئەو ئایەتە وشەیەکی ئینگلیزی وچینی یە ئێمە ماناکەی نازانین الله خۆی دەیزانێت والعیاذ بالله

لەوەڵام ی ئەو شوبهەیەدا دەڵێین

ئیمام ی ترمذی هەرخۆی لەو لاپەڕەیەدا و لەدرێژەی قسەکان ی مەبەستەکە ڕون دەکاتەوە کە تەفسیری ئەو دەقانە ناکەین واتا بەتەفسیری جەهمیەکان تەفسیری ناکەین نەکـ ماناکەی ئیثبات نەکەین بۆالله تعالى

دەفەرموێت **(وأما الجهمية فأنكرت هذه الروايات وقالوا هذا تشبيه وقد ذكر الله عز وجل في غير موضع من كتابه اليد والسمع والبصر فتأولت الجهمية هذه الآيات ففسروها على غير ما فسر أهل العلم وقالوا إن الله لم يخلق آدم بيده وقالوا إن معنى اليد ههنا القوة**

بەڵام جەهمیەکان نکۆڵـی لەم ڕیوایەتانە دەکەن ودەڵێن ئەم ڕیوایەتانە شوبهاندنـی الله ـی تێدایە بەمخلوقات لەکاتێکدا الله عزوجل لەچەندین شوێنـی قورئانەکەی باس ـی کردوە کە #دەست و #بیستن و #وبینین ـی هەیە بەڵام جەهمیەکان تەئویل ـی ئەم ئایەتانەیان کرد #تەفسیریان کرد بەپێچەوانەی #ئەوتەفسیرەی_زانایان کردویانە وتیان الله ئادەم ـی بەدەست ـی خۆی دروست نەکردوە وتیان مانای (الید) واتا هێزی الله

(سـەرنج بەن ئیمام ترمذی فەرمووی

① جەهمیەکان بەپێچەوانەی تەفسیری زانایان تەفسیری دەقەکان دەکەن کەتەفسیری جەهمیەکان بریتیە لەوتەئویلەی ئەشاعیرە ئێستا دەیکات

② وتی پێچەوانەی تەفسیری زانایان کەواتا زانایان تەفسیری ئەو ئایەتانەی سیفات دەکەن تەفسیرەکەی زانایانیش بریتیە لەوەرگرتنی مانای زاهیری ئایەتەکە وفەرموودەکە نەک تەفسیرکردنێ ماناکەی بگۆڕێ وەک تەفسیری جەهمیەکان کەبریتیە لەتەئویل

بابچینە سەردرێژەی وتەکان ـی **ئیمام ـی ترمذی**)
ـدەفەرموێت

وقال إسحاق بن إبراهيم إنما يكون التشبيه إذا قال يد كيد أو مثل يد أو سمع كسمع أو مثل سمع فإذا قال سمع كسمع أو مثل سمع فهذا التشبيه وأما إذا قال كما قال الله تعالى يد وسمع وبصر ولا يقول كيف ولا يقول

مثل سمع ولا كسمع فهذا لا يكون تشبيها وهو كما قال الله تعالى في كتابه ليس كمثله شيء وهو السميع البصير

اسحاق بن ابراهيم فەرموویەتی شوبهاندنی الله بەمخلوق کاتێ ڕوودەدات کەبوترێ بیستنی الله وەکـ ئەم بیستنەیە ئەمە شوبهاندنە بەڵام ئەگەر بڵێت وەک چۆن الله فەرمویەتی بیستن و بینین ـی هەیە بەبێ ئەوەی بڵێ بیستن وبینینی الله بەم شێوەیەیە ئەوا ئەمە پێی ناوترێ شوبهاندن وەک چۆن الله تعالی لەقورئان ـدا فەرموویەتی (الله تعالی هیچ هاوشێوەیەکی نیە وە ئەوزاتە بیسەر وبینەرە)

کەواتـا زانایان تەفسیری ئایەتەکان وەکو خۆی دەکەن وەکـ **ئیمام ـی اللالكائي** (٣ / ٤٣١) گێڕاویەتیەوە لە**ئیمام ـی سفیان ـی کوڕی عیینە** کەفەرموویەت ـی **((كل ما**

وصف الله به نفسه فقراءته تفسيره، لا كيف ولا مثل)) .

هەموو ئەوەی الله وەسفی خۆی پێکردووە خوێندنەوەیان تەفسیرکردنەکەیەتی ناوترێ چۆنیەتیەکەی ئاوایە و هاوشێوەکەی ئاوایە .

ئیمام ی أبو القاسم الأصبهاني لەبارەی وتەکەی **ابن عيينة** کەفەرموی تەفسیرکردنی خوێندنەوەیەتی **((أي هو هو على ظاهره لا يجوز صرفه إلى المجاز بنوع من التأويل))**

واتە تەفسیری دەقەکان ی سیفات لەسەر ڕووکەشی دەقەکە دەکرێت درووست نیە مانای دەقەکە بگۆردرێت بۆ مەجاز بەجۆرێک لەجۆرەکان ی تەئویل .

ئیمام ی الذهبي ـدەفەرموێت

(وكما قال سفيان وغيره: قراءتها تفسيرها. يعني أنها بينة واضحة في اللغة لا يبتغى بها مضائق التأويل والتحريف)).

وەکـو سفيان وجگە لەویش فەرموویانە خوێندنەوەی ئەودەقانەی سیفات تەفسیرە بۆدەقەکان واتا ئەم دەقانە ڕونن وماناکەیان لەزمان ـی عەرەبیدا ڕونە ونابێت بەتەنگێژاوی تەئویل وتەحریف ببرێن .
العلو للذهبي (١ / ٢٥١، ٢٦٣) .

ئەگەر سـەلەف دژی مانای هەقیقەت ـی ئایەت بان ئەی چۆنە کاتـێ پرسـیارکرا لەئیمام ابن المبارك **(كيف نعرف ربنا؟ فقال: "فوق سبع سماوات على العرش بائن من خلقه "**

چۆن پەروەردگارمان بناسین ؟ فەرمووی بەوەی لەسەر

حەوتەم ئاسمانە لەسەر عەرش و جیایە لەمخلوقات (خۆبەقسەی ئەشـاعیرە ئەمە کوفرە چونکە مانای دەقەکەی کـردووە !!

[البخاري في خلق أفعال العباد ص8].

ئیمام ـی ابن قتیبة ـدەفەرموێت

الواجب علينا أن ننتهي في صفات الله إلى حيث انتهى في صفته أو حيث انتهى رسوله صلى الله عليه وسلم ولا نزيل اللفظ عما تعرفه العرب ونضعه عليه ونمسك عما سوى ذلك "

لەسەرئێمە واجب ـە لەوشوێنەدا بوەستین ئەوەندە بڵێین لەبارەی سیفەتەکانـی الله تعالی کەخۆی یان پێغەمبەرەکەی صلی الله علیه وسلم باسیان کردووە وە #مانای دەقەکە لانەبەین بەوشێوەیەی کەعەرەب لێی تێدەگات ونەچین مانایەکی تری بۆدابنێن کەپێچەوانەی

ئەومانایە بێت کەلەعەرەبیدا زانراوە.

[اختلاف اللفظ ص/25].

کەواتـا کەفەرموی زانایان تەفسیری دەقەکان ناکەن هەرخۆی ڕونی کردوە بەتەفسیری جەهمیەکان وموشەبیهە وتەئویلکاران

وەکـ **ئیمام ی مالك** ـدەفەرمویت

":أهل البدع الذين يتكلمون في أسماء الله ,وصفاته ,وكلامه ,وعلمه ,وقدرته ولا يسكتون عما سكت عنه الصحابة , والتابعون لهم بإحسان. الحجة في بيان المحجة: 1/1

ئەهلی بیدەع ئـەوانەی قسەدەکەن لەبارەی ناوەکان ـی الله وسیفاتەکان ـی وقسەی الله ـو زانست ـی الله ودەسەڵاتـی الله بێدەنگ نابن لەوشتانەی

کەصحابەوتابعین لەسەری بێدەنگ بوە (واتە بەئەقڵی خۆیان دێن واتای دەقەکان دەگۆڕن یان بەجۆرێ مامەڵە لەگەڵ دەقەکان دەک وەک بڵێی الله تعالی شتانێکی لەقورئان فەرمووە کەهەرچەندە عەرەبیشە بەس کەس لەماناکەی سەردەرناکات ولێی تێناگات ! ئەم قسەیەش دژی نەقڵ وئەقڵە چۆن دەکرێ الله پەیامێ بنێرێ وکەسیش لەپەیامەکەی تێنەگات بەتایبەت لەگەورەترین بابەت کەبریتیە لەناسینی زاتی پیرۆزی خۆی)

ئیمامی القرطبي المالكي ئەشعەری ! دەڵێت لەتەفسیرەکەیدا (141-7/140) :

" وَقَدْ كَانَ السَّلَف الْأُوَل رَضِيَ اللَّه عَنْهُمْ لَا يَقُولُونَ بِنَفْيِ الْجِهَة وَلَا يَنْطِقُونَ بِذَلِكَ , بَلْ نَطَقُوا هُمْ وَالْكَافَّة بِإِثْبَاتِهَا لِلَّهِ تَعَالَى كَمَا نَطَقَ كِتَابه وَأَخْبَرَتْ رُسُله .

وَلَمْ يُنْكِر أَحَد مِنْ السَّلَف الصَّالِح أَنَّهُ اِسْتَوَى عَلَى عَرْشه

حَقِيقَة . وَخُصَّ الْعَرْش بِذَلِكَ لِأَنَّهُ أَعْظَم مَخْلُوقَاته , وَإِنَّمَا جَهِلُوا كَيْفِيَّة الِاسْتِوَاء فَإِنَّهُ لَا تُعْلَم حَقِيقَته . قَالَ مَالِك رَحِمَهُ اللَّه : الِاسْتِوَاء مَعْلُوم - يَعْنِي فِي اللُّغَة - وَالْكَيْف مَجْهُول , وَالسُّؤَال عَنْ هَذَا بِدْعَة "

سەلەف نەفـی شوێنیان بۆالله تعالی نەکردووە بەڵکـو هەموو سەلەف ئەوەیان بۆالله تعالی جێگرکردووە هەروەک چۆن کتاب وسونەت ئیثـبات ـی کردووە وەهیچ یەکێ لەسەلەف ئینکاری ئەوەی نەکردووە کەالله تعالی بـە #هەقیقەت لەسەر عەرشە وەعەرش ـی تایبەتمەند کردووە چونکەگەورەترین مخلوقە بەڵام سـەلەف #چۆنیەتیەکەیان نەزانیوە چونکە چۆنیەتیەکەی نازانرێت وەک **ئیمام ـی مالک** ـدەفەرموێت **#بەرزی الله لەسەر عەرش #مـاناکەی_زانراوە بەڵام چۆنیەتیەکەی نەزانراوە پرسیارکردنیش دەربارەی چۆنیەتی بیدعەیە**

② **شوبهەی دووەم** دەڵێن **ئیمامی الخلال** لە **الإمام أحمد** گێڕاویەتیەوە کەفەرموویەتی .("**نؤمن بها, ونصدق بها, لا کیف ولامعنى** "

بڕوامان پێ هەیە وبەڕاستی دەخەینەوە بەبێ چۆنیەتی و بەبێ ماناکردن !

[ذم التأويل ص91]

هەرکەسێ ئاگاداری کتێب وئەقوالی **ئیمام احمد** بێت کەهێندە بەتوندی سیفاتەکانی جێ بەجێکردوە تەنانەت لەبابەتی فەرموودەی (صورە) کە پێی ڕاگەیەنرا **ئەبو ثەور** تەئویلی کردووە ونالێت لەسەر شێوەی **ئادەم** الله تعالی دروست بوە **ئیمام احمد** فەرمووی

ئەوە جەهمیە ولێی دوورکەونەوە

ئێستاش ئەم ئەثەرە واتا مانای لێکچواندن وتەحریف

ناکـەین ئەگینا خودی **ئیمام احمد** مانای زاهری دەقەکان دەکات هەرخودی **ئیمام احمـد** ـدەفەرموێت
" إنا لا نعلم كيفية ما أخبر الله به عن نفسه وإن كنا نعلم تفسيره ومعناه "

ئێمە چۆنیەتـی ئەوە نازانین کەالله هەواڵـی ـداوە لەسەر خۆی ئەگەرچـی #تەفسیر #وماناکەی دەزانـــین .
[کەواتـا لێرەوە تێگەشتین مانای چۆنیەتـی ناکەین)
[الصواعق المرسلة ص،/745]

شيخ الإسلام ابن تيمية لـە درء تعارض العقل والنقل (2/ 31):
لەشـەرح ـی وتەکەی **ئیمام احمدِ** ـدەفەرموێت **"ولا كيف ولا معنى؛ أي: لا نُكيِّفها، ولا نُحرِّفها بالتأويل، فنقول: معناها كذا**

بەبێ چۆنیەتیکردن وبەبێ ماناکردن واتـا چۆنیەتیەکی دیاری ناکەین وەماناکەشـی ناگۆڕین بەتەئویل کردن وبڵێیین ئەمە واتاکەیەتی

شـوبهەی سێهەم وتەیەکی **ئیمام ی بربهاریە** کەدەفەرموێ

" فما أشكل من الآثار , فعليك بالتسليم, والتصديق, والتفويض, والرضا , ولا تفسر شيئا من هذه بهواك".

هەرشـتێ لەم ئەثەرانە ئیشکالی بۆدروست کردی تۆتەسـلیم ـی بە وبڕوات پێی هەبێت وبیگەڕێنەوەبۆلای الله وڕازی بە و تەفسیری هیچ ـی مەکە بەئارەزووی خۆت

[شرح السنة ص 36].

ئەسـڵەن ئەم وتەیە بەڵگەیە بۆئێمە کەنابـێ دەقەکانی سیفـات بەئارەزوی خۆمان تەفسیربکەین وماناکانیان

بـگۆڕین بەڵکو دەبێت لەسەر زاهیرەکەی وەری بـگرین و چۆنیەتیەکەشی بگەڕێنینەوە بۆلای علم ی الله تعالی وە **ئیمام ی بربهاری** لەشرح السنەکەیدا هەموو سیفاتەکان بۆالله تعالی ئیثبات دەکات کەئەوەی ئەوکتابەی خوێندبێتەوە هەربەو کتێبە دڵنیادەبێتەوە **ئیمام ی بربهاری** بەتەواوی شوێن عەقـیدەی سەلەف کەوتوە و لەبەکارهێنانی وشەی تفویض مەبەست ی تفویض ی چۆنیەتیە نەکـ تفویض ی ماناکەی

الحمد لله رب العالمين

اللهم صل على محمد وآل محمد

الدولة الإسلامية
خلافة على منهاج النبوة

ساڵی ئامادەکردن : ١٤٤٧ هـ